

FLORENTINA NARCISA BOLDEANU

Universitatea de Stat din Moldova
(Chișinău)GRIGORE VIERU, POETUL
ARHETIPURILOR ÎN VIZIUNEA
LUI MIHAI CIMPOI**Abstract**

Reasearching the substrates of Grigore Vieru's poetry and applying Calinescu's historical point of view, Mihai Cimpoi makes a true literary archeology. His ability to relate and to be present in the contemporary time, to communicate and make use of new techniques of exegesis is shown by the thematic, psychoanalytic and hermeneutic structure. Through his criticism, Mihai Cimpoi not only displays a Romanian- Bessarabian cultural product, but also brings a new perspective of literary analysis. Mihai Cimpoi's criticism can be integrated in the endless area of Brancusi due to the fact that his literary work brings the mythological and modeling principle in the desacralised actuality whose effect can be imagined in height and in depth. Through his belief there is revealed the critic's permanent concern for Grigore Vieru's poetry.

The critic believes that the only way the contemporary man can regain his sacred place in the universe is through mythology.

Keywords: Mihai Cimpoi, Grigore Vieru, mythopo(i)etics, simplicity, dialogue, sacred, mother, childhood, the cult for natural, poetic motives, tribune.

Referindu-se strict la programul poetic vierean, criticul Mihai Cimpoi subliniază ideea că alături de autori ca A. Mateevici, Octavian Goga, Mihai Eminescu, Rainer Maria Rilke, Paul Claudel, Ioan Alexandru, poetul Grigore Vieru apare ca un poet-simbol, a cărui existență și mitopo(i)etică pot fi văzute sub taina acțiunilor mesianice, ontologice. Iar acest fapt este accentuat cu atât mai mult, cu cât criticul observă că în ciuda vremurilor accelerate de mașinăriile și manifestele estetice, zgomotoase ale postmodernismului, substanța poeziei și a cuvântului lui Grigore Vieru câștigă tot mai multă rezonanță liturgică, nu în sensul dogmatic. Criticul subliniază că *simplicitatea* îl ține departe pe poet de a fi *artificial*: „versurile au desfășurare sobră, clară, o anumită cadență precisă”,¹ iar despre rima poetului spune că „e sobră, înfundată, deloc stridentă, chiar când se mizează pe efectul ei eufonic”.² Acest fapt arată, încă o dată, că nu programele sau manifestele

¹ Mihai Cimpoi, *Mirajul copilăriei*. Colecția: În lumea copiilor. – Chișinău: Lumina, 1968, p. 29.

² *Idem*, p. 33.

estetice sunt acelea care mișcă sufletul omenesc, ci promovarea adevăratelor valori divine. În acest sens, poezia lui Vieru nu este descoperită de critic sub realitățile mecanice ale revoluționarilor literari ci, mai curând, sub principiul *Erlebnisului*, al trăirii autentice.

Potrivit criticului Mihai Cimpoi, poetul este mereu angajat în dialogul cosmic, dialog în care sunt cultivate trăirile și gesturile omului de totdeauna, omului arhaic, divin, dialoguri despre copilărie, maternitate (iubirea față de mamă, centru – în ciuda programelor nietzscheene de depărtare de centru), iubirea pentru femeie, iubirea pentru Dumnezeu, iubirea pentru țară, pentru idealurile strămoșești, iubirea pentru limba veche și înțeleaptă. Întreaga poezie este descoperită de critic ca fiind expresia unui întreg, în ciuda faptului că majoritatea postmoderniștilor sau interpreților identifică în Vieru un „sămănătorist”, un „tradiționalist”, un „depășit”. Printre atâția programatori de poezie virtuală, vizuală și zgomotoasă, Grigore Vieru face, potrivit lui Mihai Cimpoi, „în contextul actual, figură singulară precum a făcut Bacovia în context interbelic. Ca și autorul *Plumb*-ului, el e o ființă fragilă, ce se retrage – amniotic spre arhetipuri, spre temeuri (*Ungrund*), spre *logosul larvar* blagian, din care scoate interjecțiile sale existențiale, *da*-urile și *nu*-urile etice elementare. Poetica sa e una a concentrării, a intensității, a *restrângerii*”.¹

Pe coordonatele privind relația autor-lector a lui Umberto Eco, Mihai Cimpoi argumentează că poetul Grigore Vieru cultivă un gest al apropierii între oameni, un gest clasicist, dar divin, al timpului mitic, al originilor. În acest sens, poetul este mereu în mijlocul cititorilor săi, formându-i, sfătuindu-i, modelându-i. Suntem de părere că poziția poetului față de cititorii săi este una necesară, cu atât mai mult, cu cât putem lua în calcul nevoia acută a românului basarabean de a comunica cu cel de aproape, deoarece în timpurile terorii roșii comunicarea era rugăciune, speranță și cântec. Dacă mulți dintre poeții de astăzi sunt interesați de artificii și combinații estetice-poetice frapante, Grigore Vieru este interesat să descopere arhitectura mitică, originară a omului. Analizându-i tehnica și gestică estetică, Mihai Cimpoi arată că, „spre deosebire de alți poeți, care, printr-un text extrem de sofisticat, manierizat, închis *transpersonalizat*, îndepărtează și demolează cititorul, Grigore Vieru, prin textul său simplu, firesc, ingenuu, personalizat (este, de fapt, un autoreferențial sufletesc), apropie și modelează cititorul în spiritul propriului model axat pe valorile naturii și naturalului, ale ontologicului pur, ale sacralului unificator, mântuitor de sensuri și recuperator de temeuri”.²

În altă parte criticul basarabean identifică, așa cum o face și criticul Mihail Dolgan, în gestul liricii poetului Grigore Vieru un sentiment dialogic-pedagogic. Poetul, fiind profund impresionat de învățăturile bătrânilor părinți, caută ca prin poezia sa să transmită mai departe, ca printr-un lanț organic al tradiției, principiile valorilor fundamentale, mioritice. În acest sens, lirica sa, dar și preocuparea aforistică, dă cititorilor de știre că poetul este el însuși o carte de învățătură atât pentru generațiile prezente, cât și pentru cele viitoare. Mihai Cimpoi evidențiază că din acest punct de vedere putem aborda trei tipuri de lecții vierene. „În primul rând, aceea că trebuie luat în serios *sacralul*, ca ceea ce dă sens și rânduială lumii, lucrurilor. Poetul adevărat nu poate să nu țină cont de factorul religios, de credință, de raporturile omului cu divinitatea. *Taina care mă apără* este

¹ Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*. – Iași: Princeps Edit, 2009, p. 11.

² *Idem*, p. 12.

taina divină care apără ființa umană. (...) Al doilea învățământ este o condiție a omului (și poetului), este *deplinătatea* – etică, spirituală, intelectuală – anunțată încă din volumul *Numele tău*. (...) Cea de-a treia lecție este respectarea valorilor, poetul neîmpărțindu-le, asemenea lui Zarathustra,¹ în *table vechi și table noi*. El se închină Întregului organic al valorilor: lui Eminescu, folclorului, mamei și maternității, iubirii, roadelor pământului, copilăriei, cetății, patriei, limbii române”.²

Întreaga fenomenologie a liricii lui Vieru este alcătuită din câteva importante teme abordate constant de către poet, teme pe care criticul Mihai Cimpoi le identifică și le prezintă coordonatele. În acest sens, criticul deconstruiește versul lui Vieru și ne vorbește despre problema maternității, a iubirii de mamă, despre relația cu divinul, cu sacralul, despre problema copilăriei, copilul ca *homo ludens*, despre cercul originar, despre problema timpului clasic, intern, arhaic, atotcuprinzător, despre relația cuvânt – muzică, poetul rapsod, despre atitudinea asupra morții, despre poetul tribun, angajat în lupta pentru recuperarea limbii strămoșești și a identității naționale. În viziunea lui Mihai Cimpoi, Grigore Vieru apare ca fiind poetul *Viului vulnerabil*, imagine întâlnită și la Theodor Codreanu atunci când acesta discută despre dialectica ființei vegetale (drum verde – drum alb).

Catalogându-l poet al *vegetalului*, Mihai Cimpoi accentuează ideea că poetul este acela binecuvântat să audă ritmurile cosmosului, să le pună, prin traducere lirică, pe buzele semenilor. El apare astfel a fi un mijlocitor al înaltelor întâlniri între elementele care construiesc întregul vegetal. Totodată, e un dialog constant cu însăși neființa, dialog întâlnit în special în zona folclorului, în doinele cântate de străbuni. De altfel, Mihai Cimpoi semnalează faptul că întreaga creație a lui Grigore Vieru „aparține – structural și temperamental, deci tipologic – clasicismului rapsodic și gnomic cu rădăcini folclorice, cu teme străvechi arhetipale și cu ritmuri universal-cosmice. Poetul-rapsod este instinctiv afiliat stării de spirit publice, satul fiind pentru el o realitate supraindividuală. Clasicismului de speță folclorică îi sunt caracteristice, așa cum demonstra și Vladimir Streinu, o anume canonicitate, fixitate a formelor, doctrinaritate expresivă, ideea de sumă spirituală, percepția supraindividuală a realității (...) Grigore Vieru se înscrie cu disponibilitatea sa rapsodică funciară în albia clasicismului românesc”.³

Fiecare artist, fiecare scriitor are un punct din care își alimentează ființa aurorală. Dacă ne întrebăm care ar fi această sursă a liricii lui Vieru, vom spune, odată cu Mihai Cimpoi, că ea vine din *trăirea* adevărată, autentică. Poetul trăiește raportându-se mereu la calitatea primară a ființei, aceea adamică. Astfel, cele mai multe dintre poemele sale sunt de natură rimbaldiană, provocând o senzație de înduioșare sufletească. Poetul nu cade în capcana istoriei nihiliste, în ciuda vremurilor pe care, obligat, le trăiește. El îl vede pe Dumnezeu la locul lui, comunicând cu omul. Nu crede în disputa nivelurilor de realitate și nici în disputa dintre cer și pământ. Dimpotrivă, el descoperă, în casa de lut, lumina Evanghelică, anume cuvântul (poetic), și face din acesta matricea comunicărilor

¹ Personajul lui Nietzsche care anunță moartea lui Dumnezeu.

² Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru: carte de învățătură* // Revista „Limba Română”, nr. 1-4, 2009, Chișinău, p. 60-61.

³ Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*. – Iași: Princeps Edit, 2009, p. 15-16.

tainice, salvatoare: „Dialogul cu Dumnezeu nu are un caracter dialogic propriu-zis în felul celebru al lui Arghezi, însoțit de credință și de tăgadă, de întrebări neliniștitoare privind materialitatea divinității, de căderi în certitudini, în umilințe, în *otrava gândirii și veghei*. Vieru întreține, de fapt, un *monolog* în preajma Divinității, înălțându-i laude și rugi, dar și punându-și întrebări sieși, cu nedumeriri, mirări și neîmpăcări generate de lumea contemporană. Este, esențialmente, un referențial nu atât mistic, religios, cât unul etic, adresat, în revers, sieși și lumii, de care Dumnezeu s-a îndepărtat sau – mai exact – care, ea, s-a îndepărtat de Dumnezeu”.¹

Mihai Cimpoi, ca și Nichita Stănescu, identifică drept defnitoriul liricii vierene *cultul naturalului*. Dacă omul contemporan își desfășoară activitățile sub dictonul depărtărilor de casă, de centru, poetul basarabean militează pentru întoarcerea la izvoare, la natură. Grigore Vieru crede cu toata firea sa că din natură izvorăște hōlderlinianul drum către propria esență. De aceea, pe bună dreptate, Mihai Cimpoi identifică în Vieru însăși manifestarea naturii, eterna reîntoarcere: „Vieru, poet al *izvorului*, este expresia unei *natura naturans*, a unei naturi ce se creează pe ea însăși, în veșnic proces de reluare ciclică, de aceea este poetul eternei reîntoarceri, al tiparelor arhetipale. (...) Poetul nu se închipuie decât ca organ al naturii, reacțiile sale psihologice fiind reacții vegetale, deci pur emoționale. Sentimentalismul este firesc, cantabilitatea vine și ea în mod natural ca o exteriorizare a fondului muzical al sufletului”.²

Tot despre *cultul naturalului* vorbește criticul atunci când are în vedere teme-simboluri precum: *izvorul, pământul, pâinea, apa, piatra, teiul, muntele, floarea-soarelii, albastrul cerului, lumina, iarba, pasărea* etc. Spre exemplu, *motivul izvorului*, am spus-o deja, ne trimite către problema eternei reîntoarceri. Izvorul înseamnă viață, dar în același timp el este puntea de peste moarte. Sub izvor, Prutul în cazul de față, sunt îngropați *frații și străbunii*, motiv pentru care poetul consideră batjocoritor gestul de a desacraliza legătura cu tradiția. Izvorul reprezintă și setea de adevăr, dorința poetului de a depăși limitele, de a se apropia de inima țării sale. Izvorul devine, în lirica lui Vieru, apa maternă.

În continuă legătură cu motivul izvorului identificăm pe acela al pământului. Acesta are un atribut arhetipal în lirica lui Vieru, prin faptul că prin pământ sunt traduse toate chipurile eternității. Pământul reprezintă casa protectoare, sursa de hrană, este manifestarea divină, poartă suferința și credințele puternice ale poporului. Prin pământ se face intrarea în lumina veșnică. Pământul este principala sursă a poemelor sale despre origine. Cântând pământul, poetul cântă natura în ansamblul ei, o cântă pe mamă, aceea care sărută pământul ca pe bărbatul ei: „La Grigore Vieru, mama întreține, pe plan concret biografic, amintirea vie a tatălui (*Iar buzele tale sunt, mamă, / O rană, tăcută mereu* – Buzele mamei), ca să devină, în aria viziunilor mitopoe(i)etice, un mare simbol al Memoriei, infuzate în mișcările naturii”.³ Pământul înseamnă și suferință, truda către deal, urcarea în infinit. Dar tot el este motivul forței inepuizabile în care cel asuprit își găsește alienarea. „Pământul este personificat printr-un bour blând și răbdător, fiind arhetipul eternei reîntoarceri,

¹ Mihai Cimpoi, *Critice. Identitate și alteritate*. – Craiova: Fundația Scrisului Românesc, 2011, p. 132-133.

² Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*, ed. cit., p. 148.

³ *Idem*, p. 64.

al ciclului spiraloid al morții/învierii, al purtătorului uriaș de poveri, al unui Rege Lear ridicat la dimensiuni globale”.¹

În continuarea unui lanț al motivelor poetice vierene putem vorbi despre pâine, simbol al sacrului, al iubirii, al împărtășirii, al sudorii, al chipului mamei. Acest motiv accentuează calitatea de poet sacru, cu atât mai mult cu cât mama apare ca o icoană așezată între poet și Dumnezeu. Potrivit lui Mihai Cimpoi, motivul pâinii nu putea lipsi din lirica unui poet al arhetipurilor, al naturalității: „Pâinea este, la Grigore Vieru, un mare topos existențial care conjugă semnificațiile impuse de mitologia populară și cele ce derivă din experiența dramatică de viață a poetului. E un motiv-cheie care nu putea să lipsească la un poet prin excelență al *arhetipurilor*, al naturalității. Lucru firesc, căci, folosind termenii lui Bachelard, – face parte din categoria simbolurilor *atavice* sau *naturale*. *Pâinea* = *Existență*, după cum *Existență* = *Pâine*. E o identificare arhetipală din care se va naște, prin completare genetică, identificarea rilkeiană *Cântare* = *Existență*; *Existență* = *Cântare*”.²

Am precizat mai sus că Mihai Cimpoi debutează în cercetarea creației lui Vieru cu monografia *Mirajul copilăriei*. Se cuvine să aducem în discuție o altă problemă a tezaurului liric vierean, anume problema copilăriei. Grigore Vieru a debutat ca poet pentru copii, ceea ce i-a adus multă simpatie și dragoste din partea celor mici. S-a spus de nenumărate ori că poetul practică o poetică pedagogică, prin intermediul căreia noile generații fac cunoștință cu gândirea sacră, cu istoria străbunilor, cu valorile autentice naționale, dar și cu jocul și cântecul.

Prin joc copilul pășește în universul naturalului, univers care i se înfățișează la rândul-i în ipostaze cromatice, de poveste. Bunăoară, îl descoperim pe copil jucându-se în țărână, mișcându-și liber brațele prin aer, imaginându-și că prefăce curcubeul într-o coardă. Îl întâlnim jucându-se și comunicând cu păsările, cu viețuitoarele dimprejurul casei. Jocurile lui au loc în mediul cel mai sigur, protector, mediul familial (devenit *axis mundi*, punctul central al lumii, în care cele două dimensiuni Cerul și Pământul comunică), propice să-i dezvolte copilului un spirit plin de grație, statornic și responsabil în fața deciziilor (viitoare): „Casa, devenită în felul acesta *pădure de simboluri*, deține ea însăși funcția unui mare simbol: e axa cosmică. (...) Casa părintească este epicentrul spiritual și moral al universului liric al lui Vieru; punct de pornire și de sosire (deci, nu doar un loc de popas sentimental!)”.³

Prin intermediul jocului, copilul este chemat să făurească, să creeze personaje, stări. Dar, în ciuda sentimentului aparent de libertate, copilul este învățat că trebuie să țină cont în timpul jocului și de anumite reguli naturale. Cunoscând aceste reguli, el parcurge un traseu axiologic-ontologic, prin aceea că va putea face distincție între ce este bine și ce este rău, va învăța că lumea funcționează pe baza unor principii ordonatoare. Mihai Cimpoi arată că în lumea și lumina poetică a lui Vieru copilul se simte în plinătatea sa, fiind transpus într-un univers natural și familial, propice dezvoltării acțiunilor estetice: „Copilul lui Vieru nu simte însă nevoia de a fugi, căci *este* în mijlocul naturii, în intimitatea

¹ Mihai Cimpoi, *Critice. Identitate și alteritate*, ed. cit., p. 116.

² *Idem*, p. 145.

³ Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*, ed. cit., p. 100.

ei vrăjtită. Singura acțiune la care este chemat este aceea de a-i asimila și de a-i intensifica frumusețea printr-o modelare estetică. Or, modelul imitat nu este decât... natura! În *Copilul și pădurea*, ideea de a colora căsuțele de melci, atât de monotone din cauza că se aseamănă una cu alta, este sugerată copilului de spectacolul multicolor pe care-l generează ploaia (prezența curcubeului, renașterea florilor de toate culorile în codru)¹. Putem afirma că Grigore Vieru, contribuind la dezvoltarea jocului copilăresc, participă, în același timp, la îmbogățirea strategiilor ce privesc cunoașterea infantilă sau, mai mult chiar, el își însuflețește maturitatea, copilărindu-se.

Nu putem trece pe lângă o altă caracteristică a fenomenologiei liricii vierene văzută de Mihai Cimpoi, anume *Grigore Vieru, poet al cetății*. Considerăm că poziția criticului literar vine să argumenteze și să combată anumite receptări populiste, părtinitoare, pe nedrept exprimate ale unor interpreți neavizați, care găsesc în poezia lui Vieru doar un *poet naționalist*. Mihai Cimpoi observă că prin poemele publicistice, reunite în volumul *Hristos nu are nici o vină*, Grigore Vieru marchează o fază de tranziție de la poetul *copilăriei și iubirii* la poetul *sacru* și al *existențialului*: „Din universul mic și intim poetul se mută în spațiile Cetății, apoi în sfera existenței. Între *discursul ritualic (liturgic)* și cel meditativ-existențial se interpune discursul retoric (oratoric). Poetul care părea cantonat definitiv în temele și *topoi* eterni, răspunde acum – prin prompta replică publicistică – la imperativele sociale, politice, naționale, iese în stradă, își instrumentează lira la freamătul mulțimii, urcă la tribunele improvizate ale mitingurilor de protest. Este, într-un cuvânt, Poetul-Bard”.

Venind dintr-o generație a sacrificiului, căreia, așa cum spune Hölderlin, *destinul i-a vorbit răspicat*, confiscându-i în copilărie limba maternă, pământurile mamei, tatăl, biserica, dreptul de a-și cunoaște adevărata identitate națională, poetul, ajuns în pragul disperării, devine tribun, ieșind în public și proclamând deschisă, până la sacrificiu, lupta pentru recuperarea limbii române, limba mamei, limba lui Dumnezeu. Criticul Mihai Cimpoi identifică în acțiunea lui Vieru un gest de recuperare a sacruului, demn unui martir. Vieru, venind pe calea lui Mateevici, descoperă în limba română *valoarea supremă*, dimensiunea cea mai înaltă a sacruului. Ea reprezintă Totul axiologic și ontologic, manifestarea pură a culturii și civilizației. În acest sens, poezii Nichita Stănescu și Marin Sorescu, precum și o serie de critici literari români printre care Eugen Simion, Alex Ștefănescu, Theodor Codreanu, Adrian Dinu Rachieru au înțeles că pentru poetul basarabean prioritate nu e să construiască un laborator al ingineriei textuale, ci, dimpotrivă, să recupereze datul divin, limba strămoșească, vocabularul necesar unei lirici autentice. Relevante sunt volumele de poezie pedagogică pentru copii, printre care volumul/abecedar *Albinuța*. Iată cum se înfățișează în câteva aforisme ale lui Vieru religia și liturghia limbii române: „Toate zilele mele izvorăsc și se înalță din adâncul și din puterea Limbii Materne”; „Un scriitor nu poate învia decât în limba în care a murit”; „S-a obișnuit lumea cu frumusețea și suferințele Limbii Române așa cum s-a obișnuit cu răstignirea și învierea lui Iisus Hristos”; „Dreptatea mea cea dintâi și a poporului meu este Limba Română în care lucrează

¹ *Idem*, p. 80.

iubirea lui Dumnezeu și care, ca o apă dătătoare de viață, s-a revărsat peste însetarea și pustiul unui pământ părănd uitat pentru vecie și hărăzit pierzaniei”.

Tot din poziția de tribun apar în lirica lui Vieru noi teme și simboluri care îmbogățesc vocabularul poeziei Rezistenței: *lacrima, războiul, sârma ghimpată, piatra, formularul, soldatul, rodul, pădurea, biserica, focul, cămașa, podul, crucea, ceața, vântul, crivățul, zăpada, fereastra* etc. Într-o societate îndreptată către globalizarea activităților culturale, poetul își îndreaptă instrumentele creative către valorile arhaice, adamice, biblice, motiv pentru care militează împotriva războiului, a cataclismelor de tot felul, împotriva ieșirii din limba maternă. Mihai Cimpoi observă, pe bună dreptate, că Poetul sacru biruie Poetul social: „Mânia etică, fulgerele tăioase de Jupiter tonans ale Bardului se dizolvă în această comuniune *frățească* și mântuitoare cu Dumnezeu. (...) Farmecul poemelor publicistice ale lui Grigore Vieru constă în aceste substituiri paradoxale de statut deontologic (etic) făcute din cauza că Poetul sacru biruie Poetul social: critica relor și răilor sfârșește în lauda mântuirii de ele și de ei, satira ia forma de lirică prin faptul că imprecizia satirică devine rugăciune liturgică. (...) Două filoane se întretes, reprezentând, respectiv, Poetul-Bard, cu replicile sale publicistice și constatările amare ale realităților concrete basarabene și general-românești, și Poetul sacru, care tinde să readucă unitatea, pacea (armonia), dreapta cumpănă (echilibrul) și să resacralizeze un timp din care au dispărut zeii”.¹ De altfel, trebuie să spunem, dezbătând probleme de strictă actualitate, poezia publicistică, de la bun început, avea o viață estetică mai scurtă, fapt care l-a determinat pe Vieru să renunțe la multe dintre ele (nu au fost incluse în volume sau antologii), în volume fiind introduse mai curând acele poeme care aduceau în prim-plan teme privind general-umanul.

Peste opera lui Vieru planează principiul matern al universului, căruia criticul Mihai Cimpoi îi acordă o atenție deosebită încă de la debutul scrierilor sale despre opera poetului. Pentru Grigore Vieru *Mama* este modelul arhetipal, făptura care emană prin suflarea și lucrarea sa lumina protectoare a cosmosului, existența. Prin această făptură firavă și puternică în același timp se realizează comunicarea cu divinitatea, Mama fiind icoana care stă între Poet și Dumnezeu, între Om și Totul sacru. Întâlnim, de altfel, cele două „veșminte” ale personajului liric, „veșmântul” mamei reale, concrete, din imediata vecinătate biografică a poetului, iar, pe de altă parte, „veșmântul” mamei astrale, fapt care indică constanta preocupare a autorului de a ține în permanentă legătură și comunicare cele două poluri ale universului, cerul cu pământul, cosmosul cu vegetalul. Interpretându-i motivul liric, Mihai Cimpoi îi găsește coordonate profund filosofice și psihologice: „Principiul mitopo(i)etic esențial este conceperea Lumii ca Text al maternității, este principiul matern al universului care urmează să fie textualizat liric. Atâta timp cât există Mamele, nici ființa, nici lucrurile și *nicio țară* nu este săracă, prezența sau cel mai bine zis omniprezența ei (*în ram, în râu, în toate*) valorizând totul în univers. Sensul ontologic al motivului este învederat: cu cât iubim Mama (cu cât considerăm, filosoficește, principiul matern al tuturor lucrurilor lumii), cu atât suntem. Spre un asemenea sens parcurgem o scară întregă a valorilor relative”.²

¹ Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*, ed. cit., p. 48-49.

² Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru – poet simbol* // Monografia colectivă *Grigore Vieru, Poetul*. – Chișinău: Știința, Col. Academica, 2010, p. 44.

Mihai Cimpoi identifică în Grigore Vieru un poet al cosmosului armonizat. Pentru poet cuvântul *Mamă* echivalează cu însăși noțiunea de Natură, de Cosmos. Această relație a fenomenologiei cosmosului vierean este alchimizată de *îmbinarea și înmugurirea* elementelor care construiesc cele două dimensiuni (jos și sus, vegetal și timp cosmic). Poetul construiește în permanență tablouri lirice în care elementele terestre *își găsesc identitatea ontologică* (relevantă este imaginea poetică viereană a îmbinării pletelor iubitei cu cele ale mamei în mare). Neliniștile mamei, de aici și acum, vor deveni lumina veșnică și caldă a drumului existențial al poetului.

Dacă ipostaza cosmică a mamei întreține deschisă comunicarea și îmbinarea cu Totul Etern, ipostaza vegetală a mamei (de aici și acum) îi apare poetului ca un reazem moral, ca o enciclopedie a viețuirilor și locuirilor armonice. În acest sens, criticul Mihai Cimpoi accentuează ideea că „mamele *ce rămân jos pe pământ* nu numai că ne oferă *un reper moral*, dar ne și pun la dispoziție un tip existențial *bogat*, plin. Statornică, axată pe date neschimbate, legătura afectivă cu mama și maternul – de la programatica afirmație *Mamă, tu ești patria mea* și până la elogiul imnic al principiului matern al naturii și cosmosului, exprimat prin veghea universală a verdelui, izvoarelor, stelelor (*de lapte*) și a liniștii (*apropie-mă liniștii ce ești* este imperativul final din *Litanii pentru orgă*) – parcurge nu o evoluție egală cu sine, ci una la capătul căreia comuniunea sufletească inițială se transformă în conștiința *unității* fiu-mama”.¹ Sacralizând Mama, în poezie, Grigore Vieru se dovedește a fi un poet mitologic, acordând valoare cosmică tuturor elementelor care construiesc Totul principiului matern: plaiul, copilul, casa, pâinea, satul, câmpul, pădurea, piatra (funerară), izvorul etc. Dacă hermeneutul basarabean găsește că principiul matern reprezintă cel mai important punct al poeziei lui Grigore Vieru, Theodor Codreanu, polemizând asupra acestei concluzii, va afirma că nu principiul matern este cel care guvernează opera lui Vieru, ci mai curând cel infantil, al copilului.

Mihai Cimpoi, cercetând în substratul liricii viereane, realizează o adevărată arheologie literară, aplicând modelul istoric călinescian. Structurarea tematică, psihanalitică și hermeneutică demonstrează abilitățile lui de a se raporta și a fi mereu prezent în contemporaneitate, de a comunica și folosi noile tehnici de exegeză, raportându-se permanent la valorile sacre, cu tradiție, a țării și culturii sale. Prin critica sa, Mihai Cimpoi nu doar etalează un *produs* cultural, istoric al spațiului românesc-basarabean ci, mai mult chiar, deschide noi perspective de analiză literară. Altfel spus, critica lui Mihai Cimpoi poate fi integrată în zona *nesfârșirilor brâncușiene*, deoarece lucrarea sa (re)duce în actualitatea desacralizată principiul modelator și mitologic, a cărui sens poate fi imaginat prin *înălțime* și *adâncime*. Prin acest crez trebuie înțeleasă preocuparea constantă a criticului față de lira lui Grigore Vieru, poet mitologic. Criticul crede că doar raportându-se la mitologie, la modele, omul contemporan poate să-și recâștige locul sacru în univers.

¹ Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*, ed. cit., p. 61.